

шої країни, досягненнями національної культури, природою, традиціями і звичаями свого народу, а також національними культурами інших народів, які проживають на території України. Вони повинні сприяти вихованню національної самосвідомості, гідності, інтелектуальному, духовному розвитку дитини.

Багатство змісту, різноманітні форми і методи туристсько-краєзнавчої роботи переконують у тому, що будь-який із краєзнавчих напрямків має необмежені можливості для патріотичного, історико-інтернаціонального, естетичного та фізичного виховання підлітків.

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

ПЛЮЩ ОЛЕКСАНДР

Український державний університет фізичного виховання і спорту

Життєвий шлях особистості являє творчу реалізацію процесу поетапного включення індивіда в систему суспільних відносин, реалізації своєї неповторності (індивідуалізації) та реалізації самовизначення потреб суспільства (соціалізації). Очевидно, що особливу роль при цьому відіграє етап професіоналізації, коли особистість стає суб'єктом нової для неї діяльності, починає практичне освоєння професії.

Професіоналізація - один із етапів вибору особистістю життєвої стратегії, пошуку власної позиції у відношеннях з навколишнім світом, суспільством, собою. Вищим рівнем реалізації особистості є здійснення її внутрішнього потенціалу у відповідності до конкретного соціально-психологічного сценарію, автором якого є сама особистість. Професіоналізація особистості передбачає освоєння, закріплення, формування і творчий розвиток людських здібностей, навичок і вмінь у процесі взаємодії з навколишньою дійсністю. Професіоналізація органічно вплетена у процес буття, дозволяючи людині проявити свої потреби, інтереси, прагнення, здібності та таланти у контексті взаємовідношення "людина-професія".

У загальній практиці підготовки спеціалістів з фізичного виховання та спорту рівень суб'єктивних передумов оволодіння професією зводиться до розвитку навичок та вмінь необхідних для різних видів діяльності. Як зазначається у науковій літературі, сутністю професійного самовизначення є самостійне і свідоме знаходження смислів при виконанні роботи та всієї життєдіяльності в конкретно-історичній (соціально-економічній) ситуації, а також знаходження смислу в самому процесі самовизначення.

Професійне самовизначення найчастіше розглядається як психічне новоутворення, яке виникає у підлітковому чи юнацькому віці, і трактується як тривалий процес професійного розвитку особистості, розвитку її ідентичності, взаємодії з суспільством, як контекст формування людини як суб'єкта професійної діяльності.

Експериментальне дослідження процесів професійного самовизначення було здійснено нами на вибірці з 189 досліджуваних, студентів 2,4 та 5 курсів Українського державного університету фізичного виховання і спорту, а також слухачів Вищої школи тренерів України.

Найвищий рівень усвідомленості життя визначено у студентів-заочників, що на наш погляд відображає більш повну включеність до системи суспільних відносин, певність цілеспрямовання в даний період свого життєвого шляху. До них (за показниками) наближаються слухачі ВШТ та студенти 5 курсу. Тобто у студентів-п'ятикурсників рівень осмисленості життя майже відповідний рівню спеціалістів, що працюють, проте в структурі вибірки доля людей маловпевнених у своєму життєвому, а отже і професійному, виборі більша. У студентів інших курсів рівень осмисленості життя нижчий. У студентів 4 (випускного) курсу найнижча впевненість у вірності свого життєвого вибору. Розподіл членів вибірки має значну відмінність: частка високомотивованих значно зменшена у порівнянні з середньостатистичними даними, значно більша частка низько- та середньомотивованих, причому на молодших курсах за рахунок середньомотивованих, а на 4 курсі за рахунок низькомотивованих. Це дає підставу для сумнівів щодо вибору професії у більшості студентів-випускників.

Під час навчання у вузі зменшується тенденція самоідентифікації зі спортсменом і ототожнення зі студентом, більш вираженим стає прагнення ідентифікувати себе з майбутнім спеціалістом в області фізичного виховання і спорту. На 4 курсі спостерігається зниження величини показника діяльнісних ідентифікацій себе зі спортсменом. У характеристиках діяльнісних ідентифікацій студентів 2 курсу відображається певна внутрішня стабільність, схожа на притаманну спеціалістам в області фізичного виховання і спорту. Проте при формальному співпадінні структур, змістовно вони різняться: у студентів переважає ідентифікація себе зі спортсменом. Коли спорт втрачає значущість, проблема особистісного самовизначення знову висувається на перший план, а людина знову опиняється на роздоріжжі. На молодших курсах існує чітка ієрархія серед ідентифікацій, а на 4 курсі розпливчастість ціннісних орієнтирів і, відповідно, невизначенність життєвих планів. Це відповідає даним, отриманим в бесідах із випускниками: близько 20 % випускників пов'язують своє майбутнє із роботою з набутої спеціальності.

Процес розвитку особистості можна розглядати як інтерференцію процесів самовизначення себе в якості суб'єкта власної активності, здійснюваної як інтеграція ролевих самоідентифікацій. При цьому професійне самовизначення студентів-випускників університету фізичного виховання і спорту не є одназначно чітким, що дозволяє робити припущення про переживання особистісної кризи в період закінчення даного етапу професійного становлення.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

ЛИСЕНКО ІРИНА

Український державний університет фізичного виховання і спорту

Якісні зміни, що відбуваються в усіх сферах громадського життя України, істотно впливають на національну систему освіти, невід'ємною частиною якої є удосконалення професійної підготовки та перепідготовки фахівців.

Нестабільна ситуація, що склалась в останні роки в галузі фізичної культури та спорту виявила негативний вплив на процес її кадрового забезпечення. Функціонуючи в нестабільних умовах учбові заклади продовжують підготовку фізкультурних кадрів в той час, як в усіх регіонах України різко скорочується кількість традиційних спортивних організацій /споривні клуби, споривні школи, центри та інш./ . Разом з тим, поширилися нові нетрадиційні організаційні структури, що функціонують на принципах самоокупності, основною метою яких є надання платних послуг засобами фізичної культури та спорту. Все контрастніше проявляється вплив фізичного виховання та спорту на громадське та індивідуальне здоров'я населення. Ці та інші особливості сучасного етапу, в значній мірі, виявляють необхідність проведення глибоких досліджень ефективного використання, підвищення кваліфікації а перепідготовки фізкультурних кадрів з врахування сучасної потреби.

Проведені в цьому напрямку дослідження /Б.Л.Вульфсон/1993/, В.Б.Гаграй /1992/, А.О.Сфімов /1990/, С.І.Змеєв /1990/, В.К.Калінін /1990/, В.К.Кузнецов /1996/, В.О.Парфьонов /1984/, В.І.Стадніков /1993/, Д.Хопкінс /1989/ дозволили констатувати актуальність даної проблеми та її практичну значимість як для загальної системи освіти, так і для системи фізкультурної освіти, які в останні роки зазнають реформування і потребують значних інновацій. У розробках по даній проблемі вказується на необхідність перебування системи підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів, що